НП35-9
4а
К-Тат. -Нl
1-15

QADDNLDQ SOTSIALIZM JOLDNDA

№ 1
JANVAR
1935

Her bir MTS-politotdellar janlarьndaki qadьnlar teşkilatçьlarь zurnalьmьzьn aktiv darqatuvçьsь, oqutuvçьsь ve massanь onьn etrafьna mobilize etiçi jardьmçьlar olmalьdьrlar.

Koj medenij quvveti— oçalar doktorlar oquv evleri mudirleri zurnalьmьzь keniş sovxoz, kolxoz, maşina-traktor stantsijalarь qadьnlarьna daha zijade jaqьn ketirmek icyn calьşmaqa borçlьdьrlar.

„Qadьnlьq sotsializm jolьnda!“ zurnalь etrafьna keniş udarnik—qadьnlar massasьnь toplamaqa borçlьdьr. Her bir oqur, jazar qadьnlar (az bilgili olsa da) zurnalьmьzqa jazmalь.

Bytyn işçi-kolxoznik ve diger emekdar qadьn ve qьzlarь, bytyn xaberçiler zurnalьmьzьn en faal, en aktiv jazьçьlarь olmaqa borçlьdьrlar.

Daha jazьp başlamaqanlar, „jazmaqa bilmejim, ne jazajьm“ kibi dyşynçelerden vaz kecmelidirler. „Qadьnlьq sotsializm jolьnda“ zurnalь her bir emekdar qadьn ve qьzqa jardьm eteçek, jazь texnikasьnь egreteçektir. Biz MTS, sovxoz, predprijatije, işçi qadьnlarь, kolxoznik ve emekdar qadьnlarnьn, oçapceler, talebelerniq xaber maqale ve diger parcalarьnь beklejmiz.

Pionerler! Bu zurnalnь ana ve apterinizge oqu, anlatьnьz. Onlarьn zurnalqa abune jazьlmalarь icyn keniş anlatuv işleri alьp barьnьz. Zurnalqa jazьp turmalarь icyn her kyn jardьm etiniz.

Sovxoz maşina-traktor stantsijalarь işçi qadьnlarь kolxoznik ve emekdar qadьn arqadaşlar! „Qadьnlьq sotsializm jolьnda!“ zurnalь doqrьsьnda kendi fikirlerinizi jazьnьz. Ileride nasьl maqaleler jazajьq.

Adresimiz: Aqmesçid, Qrьm devlet neşrijatь „Qadьnlьq sotsializm jolьnda!“ zurnalь idaresine.

V. V. KUJBЬŞEV

HUKUMET BILDIRYVI.

Janvar 25-te saat 14-ni 30 daqiqa keckende SSSR Sojuzь Xalq komisarlar sovetinin Emek ve Mudafaa soveti reisinin birinçi muavini Sovet Kontrol' Komissijasьnьn reisi VKP(в) Merkezij komiteti Politbjurosьnьn azasь **Valerjan Vladimirovic KUJBЬŞEV** arqadaş jurek xastalьqьndan (skleroz) өldi.

Гос. Публичная Б-ка

Bytyn Sojuz Kommunist (bol'şevikler) Partijasьnьn Merkezij Komitetinden.

Bytyn sojuz kommunist (bol'şevikler) partijasьnьn Merkezij komiteti partijaqa bizim memleketimiznin ve bytyn dynjanьn işci sьnьfьna ve emekdarlarьna, 1935 senesi janvar 25-te saat 14-ni 30 daqiqa keckende VKP(в) Merkezij Komiteti Politbjurosьnьn azasь, SSSR Xalq komissarlarь sovetinin muavini ve SSSR Xalq komissarlarь janьndaki Sovet Kontroli komissijasьnьn reisi **VALERJAN VLADIMIROVIC KUJBЬŞEV** arqadaşnьn jyrek xastalьqьndan өlgenini byjyk qajqьnen bildire.

KUJBЬŞEV arqadaş өz hajatьnьn sonьna qadar, byjyk devlet ve partija tazjьqlь calьşuvьnь devam ettirerek, bojevoj postta өldi.

KUJBЬŞEV arqadaş, proletar revolytsionernin, tedriçij Leninçinin partija ve işci sьnьfь duşmanlarьna qarşь barьşmaz ve kommunizm işi icyn fedakar bir kureşcinin numunesi edi.

Onьn revolytsion faalijeti birinçi rus revolytsijasьnьn devrinden başlaj. Өzinin bojevoj bol'şevik calьşuvь seneleri zarfьnda **KUJBЬŞEV** arqadaş Lenin partijasьnьn fedakar bir kureşçisi olaraq car tyrmeleri ve syrgynlerden kecti.

Grazdan çenkleri jьllarьnda, **KUJBЬŞEV** arqadaş Qьzьl ordunьn en korymli sijasij jolbaşcьlarьndan birisi sajьla.

Bizim devlet ve xozajstva japьçьlьqьmьznьn qajet byjyk teşkilatcьsь ve jolbaşcьsь olqan **KUJBЬŞEV** arqadaş, өzinin bytyn quvetlerini sotsializm işine berdi.

Valerjan Vladimirovic Kujbьşev arqadaşnьn partijaqa sьnьrsьz sadьqlьqь, emekdarlarnьn fajdasь icyn fedakar jorulmaj calьşmasь millionlarça proletarlar ve emekdarlarqa olarnьn kommunizmnin tantanasь oqrьndaki byjyk kureşlerine xizmet koreçektir

Bytyn Sojuz Kommunist (bol'şevikler) partijasьnьn Merkezij Komiteti.

Çumle memleketlernің proletarlarь, вirleşiniz!

QADЬNLЬQ sotsializm jolьnda!

VKP (в) QRЬM OBLAST KOMITETINIŊ ORGANЬ. NEŞR ETKEN QRЬM DEVLET NEŞRIJATЬ.

№ 1

AJDA BIR KERE CЬQQAN IŞCI, KOLXOZNIK QADЬNLAR ŻURNALЬ

LENINNIŊ VASIJETLERI

STALIN ARQADAŞNЬŊ SSSR II SOVETLER SIJEZDINDE NUTQЬ

(1924 s. janvar 26)

Arqadaşlar! Biz kommunistler,—ajrь вir soj insanlarmьz. Biz ajrь вir materialdan вicilgenmiz. Biz—вyjyk proletar strateginiŋ ordusьnь, Lenin arqadaşnьŋ ordusьnь teşkil etkenlermiz. Bu orduqa mensyp oluv şerefi kiвi jyksek hic вir şej joqtьr. Kendisiniŋ myessisi ve rehвeri Lenin arqadaş olan partijanьŋ azasь olmaqtan jyksek hic вir şej joqtьr. Bөjle partijanьŋ azasь olmaq her kimge nasip degildir. Bөjle partijada aza olmaqlьqnen вaqlь olqan meşaqqat ve furtьnalarqa dajanmaq her kimge nasip degildir. Işci sьnьfьnьŋ oqullarь, ihtijaç ve kureş oqullarь, hadsьz-hesapsьz mahrumijet ve qahramança qajretlerniŋ oqullarь,—вөjle partijanьŋ azalarь hepsinden evel işte kimler olmaqa вorclьdьrlar. Mьna nicyn leninçiler partijasь, kommunistler partijasь, вunьŋnen вeraвer işci sьnьfьnьŋ partijasь dep adlana.

Bizni terk eterken, Lenin arqadaş вizge partija azasьnьŋ вyjyk adьnь jyksek tutmaqnь ve temizlikte muhafaza etmekni vasijet etti. Saŋa and etemiz, Lenin arqadaş, вiz seniŋ vasijetiŋni namusьmьzle içra etermiz.

Lenin arqadaş 25 sene вizim partijamьznь вaqьp өstirdi ve onь dynjada eŋ qavij ve eŋ pişkin işci partijasь olaraq вaqьp өstirdi.

Carizm ve onьŋ opricniklerinin darвeleri, вurżuazija ve pomeşciklerniŋ quturuvlarь, Kolcaknьŋ ve Denikinniŋ silalь huçumleri, Anglija ve Frantsijanьŋ silalь surette qarьşuvlarь, jyz aqьzlь вurżuazij matвuatьnьŋ jalan ve iftiralarь—вytyn вu aqreвler cerik asьr devamьnda вizim partijamьznьŋ вaşьna toqtamadan musallat oldьlar. Faqat вizim partijamьz duşmanlarnьŋ вir coq sajьda darвelerini aks ettirerek ve işci sьnьfьnь hep ileri, qaleвege alьp вararaq, qaja kiвi tura edi. Bizim partijamьz өz saflarьnьŋ vahdetini ve вirligini amansьz kureşlerde işlep cьqardь. Vahdeti ve вirligi ile o, işci sьnьfьnьŋ duşmanlarь yzerine qaleвege muvafaq oldь.

Bizni terk eterken, Lenin arqadaş вizim partijamьznьŋ vahdetini koz вeвegi kiвi saqlamaqnь вizge vasijet etti. Saŋa and etemiz, Lenin arqadaş, вiz seniŋ вu vasijetiŋni de namusьmьznen içra etermiz.

Işci sьnьfьnьŋ taliь aqьr ve tөzylmezliktir. Emekdarlarnьŋ cektigi azaplarь, ezijetli ve aqьrdьr. Qullar ve qul sahipleri, krepostnojlar ve krepostnikler, kөjliler ve pomeşcikler, işciler ve kapitalistler, zalьmlar ve mazlumlar—asьrlardan вeri dynja şaj qurulqan, şimdi de memleketlerniŋ вyjyk вir ekserijetinde o өjle de qalmaqtadьr.

Emekdarlar asьrlar boyьnça onlar ve yzlerçe defa omuzlarьndan zalьmlarnь koterip atmaqa ve өz vazijetlerinin hakimi olmaqa ьmtьldьlar. Faqat olar her defasьnda tarumar ve rezil etilerek, yreklerinde çan aqьrsь ve alcatьluv, nefret ve açizlik saqlap ve өz nazarlarьnь olarnьn kendisinde qurtulьş bulmaqnь ymidlendikleri bellisizlikke, kokke tikip, geri cekilmege meçbur ola ediler. Qullьq zьnçьrlarь tijilmegen qala, jaxut eski zьnçьrlar jerine o dereçe aqьr ve aşalajьçь janьlarь ile deniştirile ediler. Jalьnьz bizim memleketimizde ezilgen ve taptalqan emekdar kutlelerge pomeşcik ve kapitalistler hakimijetini omuzlarьndan koterip atmaq ve onьn jerine işci ve kojlilernin hukumdarlьqьnь qojmaq mumkun oldь.

Siz bilesiz, arqadaşlar, bu gigant kureşte Lenin arqadaş ve onьn partijasь rehberlik etkenini endi bytyn dynja da tanьj. Leninnin byjykligi de hepsinden evvel, onьn sovetler respublikasьnь mejdanqa ketirerek, bunьnnen, bytyn dynjanьn ezilgen kutlelerine qurtulьş ymidi qajьp olmaqanьnь, pomeşcik ve kapitalistler hakimijeti ebedij olmaqanьnь, emek alemini emekdarlarnьn өz quvetlerinen mejdanqa ketirmek mumkun olqanьnь, emek alemini kokte degil de, jerde qurmaq kerekligini amelde kostermesinden ibarettir. Bunьnnen o, bytyn dynja işci ve kojlilerinin jyreklerini azatlьq ymidinen jaqtь. Leninnin adь emekdar ve eksploatatsija olqan kutlelernin en sevgen adь olmasь faktь da bunьnnen izah etilir.

Bizni terk eterken, Lenin arqadaş bizge proletariat diktaturasьnь saqlamaqnь ve qavileştirmekni vasijet etti. Sana and etemiz, Lenin arqadaş, biz senin bu vasijetinni de namusьmьznen içra etmek icyn өz quvetimizni açьmamьz.

Bizim memleketimizde proletariatnьn diktaturasь işci ve kojlylernin sojuzь esasьna quruldь. Bu sovetler respublikasьnьn birinçi ve typ esasьdьr. Işci ve kojlyler bөjle sojuz olmadan kapitalist ve pomeşciklerni jenip olamaz ediler.

Işciler kojlylernin jardьmь olmadan kapitalistlerni taru-mar etip olamaz ediler. Kojlyler işciler tarafьndan rehberlik olmadan pomeşciklerni taru-mar etip olamaz ediler. Memleketimizde grazdan çenkinin bytyn tarixь bu xususta ajtmaqtadьr. Faqat sovetler respublikasьnь qavileştiryv ooqьnda kureş daha bitmekten coq uzaq,— o jalьnьz janь forma qabul etti. Evelde işci ve kojlylernin sojuzь harbij sojuz formasьna malik edi, cynki o Kolcakqa ve Denikinge qarşь jөnetilgen edi. Şimdi işci ve kojlylernin sojuzь şeher ve koj arasьnda, işciler ve kojlyler arasьnda xozajstva emekdaşlьqь formasьnь qabul etmege borclь, cynki o alьş-verişci ve kulakqa qarşь jөneltilgen, cynki o өzinin kojly ve işcilerni bytyn levazmatnen qarşьlьqlь temin-teçhiz etyv maqsadьna maliktir. Siz bilesiniz ki, Lenin arqadaş kibi bu vazifeni өjle sebatlь olaraq hic bir kimse өtkermegendir.

Bizni terk eterken, Lenin arqadaş bizge işci ve kojlylernin sojuzьnь bytyn quvetimiznen qavileştirmekni vasijet etti. Sana and etemiz, Lenin arqadaş, biz bu vasijetinni de namusьmьznen içra etermiz.

Sovetler respublikasьnьn ekinçi esasь bizim memleketimiznin emekdar milletlerinin sojuzьndan ibarettir. Ruslar ve ukrainler, başqьrtlar ve beloruslar, gruzinler ve azerbajçanlьlar, ermeniler ve daqьstanlьlar, tatarlar ve qьrqьzlar, өzbekler ve tyrkmenler,—olar hepsi proletariat diktaturasьnьn qavileşmesinde bir tarzda menfaatdardьrlar. Bu xalqlarnь zьnçьrdan ve ezilyvden jalьnьz proletariat diktaturasь qurtara degilde, ajnь zamanda bu xalqlar da өzlerinin sovetler respublikasьnь bytyn fedakarlьqlarь ile, onьn ooqurьnda өlmege bile hazьr olmalarьnen bizim sovetler respublikamьznь işci sьnьfьnьn duşmanlarьnьn hilesinden ve sьqьşlarьndan qurtaralar. Lenin arqadaşnьn bizge memleketimiz xalqlarьnьn gonulli sojuzьnьn kerekligi haqqьnda,

olarnьn respublikalar sojuzь ramkasьnda qardaşca emekdaşlьqь kerekligi haqqьnda, jorulmadan ajtmasь işte bunьn icyndir.

Bizni terk eterken, Lenin arqadaş bizge respublikalar sojuzьnь qavijleştirmekni ve kenişletmekni vasijet etti. Sana and etemiz, Lenin arqadaş, biz senin bu vasijetinni de namusьmьznen içra etermiz.

Proletariat diktaturasьnьn ycynçi esasь bizim Qьzыl ordumьz ve bizim Qьzыl flotьmьzdьr. Kapitalist devletlerden qavqalaşьp elge kecirdigimiz tьnşlav devri[1] belki qьsqa muddetli ola bilir dep, Lenin bizge defalarnen ajtqan edi. Qьzыl ordunьn qavijleşmesi ve onьn vazijetinin guzelleşmesi—bizim partijamьznьn en myhim vazifelerinden biri olqanьnь Lenin bizge defalarnen kostergen edi. Kerzonnьn ul'timatumь ve Germanijada krizisnen baqlь olqan vaqialar, Leninnin haqlь olqanьnь her daim olqanь kibi, bir daha tasdiq ettiler. Hajdьnьz arqadaşlar, bizim Qьzыl ordumьznьn ve bizim Qьzыl flotьmьznьn qavijleşmesi icyn quvetimizni açьmajçaqьmьzqa and etijik.

Bizim memleketimiz burzuazija devletlerinin okeanь ile sarьlьp alьnqan qoçaman qaja kibi turmaqtadьr. Boqmaq ve çuvup alьp ketmek tehlykesinen, ona bu okeandan tolqun artьndan tolqun juvarlanmaqtadьr. Qaja ise hep sarsьlmadan tura. Onьn quveti ne de? Bu, memleketimiznin jalьnьz işci ve kojli sojuzь yzerinde turmasьnda, o serbest milletlernin sojuzьnь teçessym etdirmesinde, onь Qьzыl ordunьn ve Qьzыl flotnьn qudretli qolь qorcalamasьnda degil de, bizim memleketimiznin quveti, onьn qavijligi, onьn cьdamlьlьqь bytyn dynja işci ve kojlylerinin jyreklerinde derin husni teveççyh ve jьqьlmaz jardьmqa malik olmasьndadьr.

Bytyn dynjanьn işci ve kojlyleri sovetler respublikasьnь, duşmanlarnьn duraqьna Lenin arqadaşnьn mergin elinen çiberilgen oq kibi, zulum ve eksploatatsijadan qurtuluvqa ozlerinin ymidlerinin istinadkahь kibi, olarqa azadlьq jolь kosteriçi haqiqьj bir majak kibi muhafaza etmek istejler. Olar onь muhafaza etmek istejler ve olar onь pomeşcik ve kapitalistlerge jьqtьrmazlar. Bizim quvetimiz bundadьr. Çumle memleketlernin emekdarlarьnьn quveti bundadьr. Bytyn dynja burzuazijasьnьn zajьflьqь da bundadьr.

Sovetler respublikasьna Lenin, hic bir vaqьt oz ozligine maqsad[2] kibi baqmaj edi. O daima ona Qarp ve Şarq memleketlerinde revolytsion hareketinin quvetleşmesi icyn zarurij zveno olaraq, bytyn dynja emekdarlarьnьn kapital yzerine jenişini jengilleştirmek icyn zarurij zveno olaraq baqa edi. Lenin, ançaq bojle anlavnьn jalьnьz bejnelxalq baqьş noqtasьndan degil de, ajnь zamanda sovetler respublikasьnьn ozinin qorcalanuvь baqьş noqtasьndan da dooqru olqanьnь bile edi. Lenin, azatlьq ooqrьnda qatьj kureşlerge bytyn dynja emekdarlarьnьn jyregini jalьnьz bojle jol ile alevlendirmek mumkun olqanьnь bile edi. Işte bunьn icyn, proletariatnьn rehberleri dahilerinin dahisi olqan o, proletariat diktaturasьnьn ertesi kuni işcilernin internatsionalьnьn temelini qojdь. O bytyn dynja emekdarlarьnьn sojuzь—kommunistik internatsionalnь kenişletmek ve qavileştirmekten usanmaqanь işte bunьn icyndir.

Siz, bu kunlerde jyzler ve binlerçe emekdarlar Leninnin tabutьna zijaretke kelgenini kordiniz. Siz bir qac vaqьt sonra millionlarça emekdarlarnьn Lenin arqadaşnьn mezarьna zijaretke kelgenlerini korersiniz. Leninnin jalьnьz rus proletariatьnьn, jalьnьz Jevropa işcilerinin, jalьnьz kolonial' şarqnьn degil de, ajnь zamanda jer şarьnьn bytyn dynja emekdarlarьnьn dahisi olqanьna şahidlik etmek icyn, millionlarnьn vekilleri peşinden dynjanьn her bir tarafьndan onlar ve jyzlerçe millionlarnьn vekilleri tyşip keleçeklerine şybhe etmej bilesiniz.

Bizni terk eterken, Lenin arqadaş bizge kommunistik internatsionalnьn printsipine sadьqlьq vasijet etti. Sana and etemiz, Lenin arqadaş, biz bytyn emekdarlarnьn sojuzь—kommunistik internatsionalnь qavijleştirmek ve kenişletmek icyn oz hajatьmьznь açьmamьz.

---

[1] Tьnşlav devri—peredьşka.

[2] Oz ozligine maqsad—Samotsel'.

ORDEN TAŞЬQ|AN QRЬM

QRЬM MERKEZIJ IÇRA KOMITETI REISI TARXAN ARQADAŞNЬN MAQALESI

Qrьm respublikasь kommunist partijasьnьn jolbaşçьlьqь altьnda, Lenin-Stalin millij sijasetini doqru alьp bararaq, sotsialistik japьçьlьqnьn bytyn sahalarьnda byjyk muvafaqijetler elde etti.

Sonki dərt jьl icinde Qrьm sanajьnьn produktsijasь $1^1/_2$ kere—1931 senesindeki 203,7 million rubleden, 1934 senesi 316,1 million rublege qadar əsti. Vojkov adьndaki Kerc maden zavodь sanki janьdan mejdanqa ketirilgen kibi, 1934 senesi 363 bin tonna cojun, 161 bin tonna celik ve 133 bin tonna prokat berdi.

Kerc jarьm adasьnda demir ruda zenginliklerinin bazasь yzerine, kucli Qamьş Burun kombinatь qurulmaqta. Kombinat 179,6 million ruble qijmetinde olaçaqtьr. Aqjardaki paroxod japьçьlьqь ve paroxod remontь zavodь belli bir dereçe kenişletildi.

Qrьmda metallurgija ve paroxod japьçьlьqьndan başqa, inkişaf icyn zengin perspektivalarqa malik-ximija, konserva, balьq sanajьь, qaburcaq, flys ve mermer işlep cьqarqan ceşit sanajь pьtaqlarь bulunmaqtadьr.

Qrьm respublikasь VII sovetler sjezdine, koj xozajstvasьnь sotsialistik janьdan quruv sahasьnda da pek byjyk jenişlernen kele.

Egin mejdanlьqь 1931 senesi olqan 920,5 bin gektardan 1934 senesi 1 million gektardan zijadege cьqtь.

Nazik kul'turalar mejdanlьqь sanki dijerlik eki kere arttь ve 1930 senesi 9700 gektar olqanь halda, 1933 senesi 17700 gektarqa qadar arttь. Binlernen traktor, avtomobil, kombajnlarnen temin etilgen onlarnen zaxire sovxozlarь, nazik kul'tura sovxozlarь ve başqalarь mejdanqa ketirildi.

Qrьm kolxozlarьnda şimdi kojly xozajstvalarьnьn 87,7 protsenti birleştirildi, ki bular bytyn kojly egin mejdanlьqlarьnьn 95% işlemektedirler.

Kolxozlarnьn pek coq qьsmь 1593 traktor, 260 avtomaşina ve 330 kombajn kibi qudretli silanen temin etilgen 32 MTSlarь tarafьndan sarьlьp alьnqandьr.

Politotdellarnьn jardьmьnen ve merkezij hukumetnin byjyk diqqat ajьruvь sajesinde Qrьm respublikasь, xususan sonki eki sene icinde, **Stalin** arqadaşnьn: **„kolxozlarnь bol'şevik kolxozlarь, kolxozniklerni hallьtaqatlь japmalь“** degen lozungьsьnь realizelevde byjyk muvafaqijetler elde etti.

Oblast partija komitetinin ve Qrьm hukumetinin bir sьra tedbirleri sajesinde Orьm cellerinin bereketi muhim bir dereçede jykseldi.

Qrьm ASSR 1931 senesinden başlap, her sene erte zaxire kul'turalarnь sacuvnь bytyn sojuzda birinçi olaraq tamamlaj.

Hukumetke zaxire teslimi işi jьl jьldan cabikleştirile.

1933 senesi Qrьm ASSR zaxire teslimini sojuzda birinçi olaraq bitirdi ve MTS-ke naturanen haqnь 12 sentabrde berdi.

1934 senesi Qrьm ASSR zaxire teslimini kene birinçi olaraq sentabr birde bitirdi.

1934 senesi, Qrьm koj xozajstvasь icyn byjyk imtihan oldь. Bu qurqaq senesinin iqlim şaraitь bereket icyn son dereçe kelişiksiz edi. L'akin qajьplarnen teşkilatlь kureş (eginlerni kutlevij

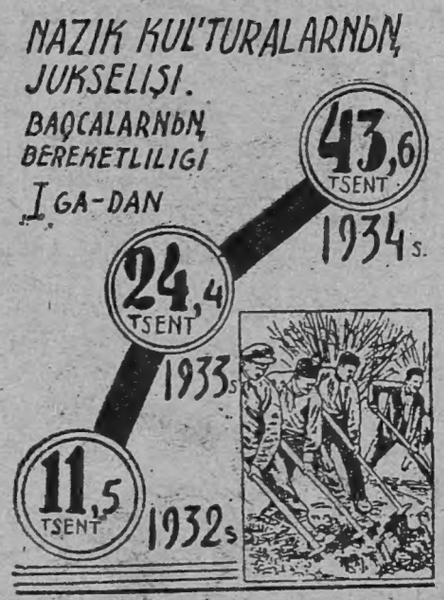

SOVXOZ VE MTS-LERNIN MAŞINANEN SILALALANUVLARЬ

BUDÇETNIN BSYMI
(KELIRLER BIN RUB. HSABЬNEN)

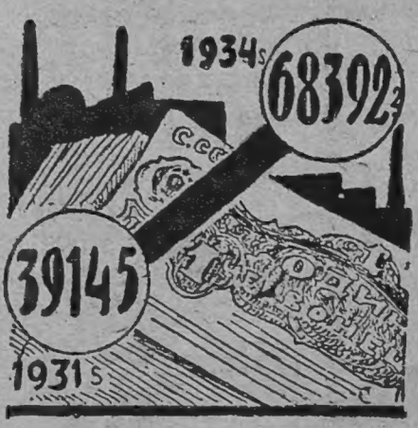

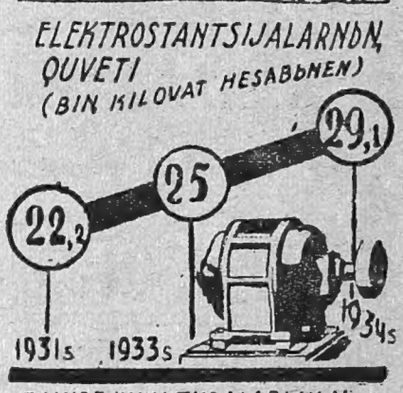

otav, başaqlarnь kutlevij toplav ve ilax.) sajesinde, Qrьmnьn sotsialistik cəlleri orta ve vazь jerlerde ortadan juqarь bereket berdiler.

Kollektivleştiryvnin muvafaqijetleri Qrьm kolxozniklerinin keniş kutlelerine hallь-taqatlь medenij jaşavqa doqru keniş jol actьlar.

1932 senesi her emek kuninen orta hesapnen naturanen 2—3 kilogramm zaxire toqunqanь halda, 1933 senesi cəlçilik rajonlarь kolxozlarьnьn jarьsьndan zijadesi orta hesapnen her emek kunine 7—6 kilogram zaxire aldьlar. 89 kolxoz her emek kunine 10-dan 20 kilogrammqa qadar zaxire berdiler.

1934 senesi icyn kelirni өleştiryv işi daha japьlmadь. L'akin ajrь kolxozlarnьn evelçe bergen malymatlarьna kore, olarnьn өlcysini tajin etmek mumkindir. Mesela: Baqcasaraj rajonьndaki „Krasnьj Krьm" kolxozь 1934 senesi her emek kunine 4,8 kilogramm zaxire, eki kilogramm mejva, 2 kilogramm zarzavat ve beşer ruble para berdi.

Kolxoznik Xalil Muçdavaudarnik, oqlьnen birlikte 260 pudqa jaqьn zaxire, 110 pud zarzavat, 115 pud mejva ve 3483 ruble para alaçaqtьr.

1933 senesi Tavdair koji kolxozьnьn bytyn keliri 43 bin ruble edi, 1934 senesi ise, 100 binge jaqьn olaçaqtьr.

Qrьm emekdarlarь jaşavьnьn өsyminen bir sьrada, olarnьn medenij sevijeleri de jykseldi. Umumij meçburij iptidaij tahsil өmyrge kecirildi. Qrьmnьn bejaz generallar zulumьndan qurtuluvьnьn 15 seneliginde (1935 senesi nojabr 14) Qrьmda oqumaqa-jazmaqa bilmegen hic bir adam olmajçaqtьr.

Qrьm respublikasь medenij ucrezdenijelernin mektep, mektepke qadar bala ucrezdenijelerini, saqlьq saqlav noqtalarь ve ambulatorijalar, bala doqurьlqan evler, bala konsul'tatsijalarь ve feldşer ucastkalarьnьn sьq aqьnen qaplanьp alьnqandьr.

Qrьmda formaça millij, myndereçeçe sotsialistik medenijet ceceklene ve inkişaf ete. Devlet tatar teatrosь mejdanqa ketirildi, millij edebijat neşri kenişlej.

* * *

Qrьm, sanajь ve koj xozajstvasьnьn jyksek sotsialistik silalarьnь—temin olunuvь bojьnça, millij respublikalarnьn biri sajьlmaqtadьr. L'akin bytyn keskinliginen şunь da qajd etmek kerek ki, bu ogdeki texnikanь menimsevde Qrьm predprijatijeleri, sovxoz ve kolxozlarь artta qaldьlar. Mesela, koj xozajstvasь protseslerini mexanizeleştiryv işi traktor ve kombajьnnь menimsev işi şu haldadьr. 1934 senesi bereketni toplav işlerini kombajlaştьruv planь Qrьm zaxire MTS-leri tarafьndan jalьnьz 64 protsent eda etildi. Orta hesapnen her bir kombajьn 95 gektarnьn eginini topladь. Halbu ise, Frajdorf MTS-nin kombajnerleri her kombajьn başьna orta hesapnen 253 gektarnьn bereketini topladьlar. Kefe zaxire sovxozьnьn kombajneri Timaşev arqadaş ise, өz kombajnьnen 350 gektarnьn bereketini topladь. L'akin bu raqamlarda daha kombajьnlardan fajdalanuvnьn sьnьrь degildirler.

Qrьm, traktor parkьnьn ku-

cini menimsevde de belli bir muvafaqijetlerge maliktir.

Qrьmnьn zaxire MTS-lerinin her traktorь bu sene jer syryvge cevirgende, 601 gektarnь işlediler. L'akin jaxşь MTS-lernin ve traktoristlernin işleri, traktorlardan daha effektli fajdalanmaq mumkun olqanьna şahadlьq eteler.

Bizim vazifemiz, emekdarlarnьn keniş kutlesinin umumij ve istihsalij kul'turasьnь kotermekten ibarettir, cynki, „madamki biz endi texnikaqa qijmet kesmege ögrendik, o halda doqrudan doqru, şimdi başlьçasь texnikanь benimsegen adamlardьr deje bilirmiz". **(Stalin).**

Sajlavçьlarnьn sajlav toplaşuvlarьnda, janь sovetlerge, medenij japьçьlьqnь kenişletyv, sanajь ve koj xozajstvasь kadrolarьnь kutlevij hazьrlavnь teşkilatlandьruv, kolxozlar janьnda xata-laboratorijalarь mejdanqa ketiryv, numunevij-teçribe stantsijalarь aqьnь, agro-meteorologija noqtalarь aqьnь kenişletyv ve kojlerge kitaplar, radio ve kinolarnь keniş kolemde jollav kibi nakazlar nafle bermediler.

Qrьm sovetleri, emekdar kutlelernin sotsialistik quruçьlьqnьn ileriki intereslerine baqlь olqan bөjle medenij өsymini temin etmek icyn sajlavçьlarьnьn bu qanunij talaplarьnь hic bir mejilsiz өmyrge kecirmege borclьdьrlar.

Umum Qrьm VII sovetler sijezdine kelgen udarnik-delegat qadьnlar rahatlьq vaqьtlarьnь şenli kecireler. (Foto M. Ben.)

APPARATLARNDN JERLILEŞTIRILMESI

OBLAST VE RAJON APPARATLARDNDAKI TATAR XADIMLERI.

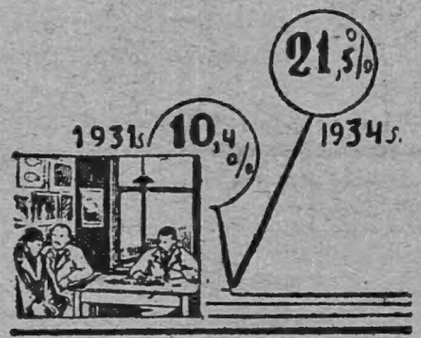

BIRINÇI VE ORTA DEREÇE MEKTEPLERDE TATAR OQUJBÇBLARBNDN SAJBSB.

XASTA XANELER VE OLARDAKI KOJKALARNDN SAJBSB.

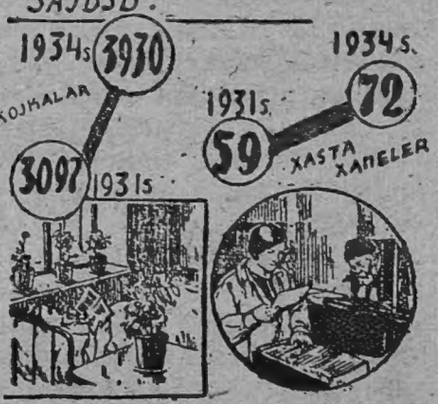

SOVET SOSJALISTIK RE

Biz—Sovet sotsialistik respublikalar sojuzъnъn qadъn-qъzlarъmъz.

1917 senesinin 25 oktavrine qadar (janъ stilnen 7 nojavrge qadar) vizim şeherlerimiz, kojlerimiz ve onda jaşaqan xalqlar kapitalistler, pomeşcikler tarafъndan idare oluna ediler.

Evelde vizim memleketimizge Rusije imperiasъ dep ad verile edi, onda vir coq milletlerden ivaret xalqlar jaşaj ediler. L'akin ne rus, ne ukrain, ne belorus, ne gruzin, ne uzvek, ne tatar, ne turk işcileri ve kojlyleri өz jaşavъnъn xozaini degil ediler, olarnъn emeginen mejdanqa kelgen qazanъclarъnъ xozainler өzleştire—өz ellerine kecire ediler. O xozainlernin ellerinde zavodlar, favrikalar, topraqlar var edi.

Bu aççь jaşajьşqa qarşь emekdarlar jyz jьllarnen kureştiler. Pek coq qanlar tokuldi, vir coq kereler jenilmek kerek oldь. L'akin 1917 senesi oktavrinde **„vizim memleketimizde ezilgen ve taptalqan emekdarlar massalarqa pomeşcikler ve kapitalistler hakimijetini omuzlarъndan koterip atmaq ve onъn jerine işci ve kojlylernin hukumranlьqъnь qojmaq mumkun oldь. Siz vilesiniz arqadaşlar, vu gigant kureşte Lenin arqadaş ve onъn partijasь jolvaşcьlьq etkenini endi vytyn dynja da tanьj. Leninnin vyjykligi de hepsinden evel, onъn, sovetler respubli kasьnь mejdanqa ketirerek, vunьnnen, vytyn dynjanьn ezilgen massalarьna qurtulьş ymidi qajьp olmaqanьnь, pomeşcikler ve kapitalistler hakimietij evedij olmaqanьnь, emek alemini emekdarlarnьn өz quvetlerinen mejdanqa ketirmek mumkun olqanьnь, emek alemini kokte degilde, jerde qurmaq kerekligini işte kosteryvinden ivarettir“.** (Stalin)

„Emek alemi“ **vytyn milletlernin emekdarlarnьn umumij quvetinen** quruldь. Hem ruslar ve ukrainler, hem gruzinler ve jehudiler, hem vеlorusslar ve vaşqьrdlar, hem tatarlar ve qьrqьzlar, hem uzvekler ve turkmenler, hem taçikler ve ermeniler kerek oktavr kunlerinde ve kerekse grazdan çenki jьllarьnda өzlerinin umumij duşmanlarьnen qattь surette kureştiler.

Lenin-Stalinnin partijasь tarafьndan tervije etilgen ve jolvaşcьlьq korgen emekdar massalar çumlenin vaxtь icyn qardaşca vir qorantaqa virleşmek kerek olqanьnь ve olar vir qorantaqa virleşkenleri vaqьtta hic vir duşman quveti olarnь jenip olamajçaqьnь anladьlar.

Savьq rusije imperiasьnьn vytyn xalqlarnьn qardaşlьqь—vyjyk sovet sotsialistik respublikalarь sojuzьnda virleşmeleri vytyn milletlernin emekdarlarьnьn vaxtlь jaşajьşь oqrьnda virlikteki kureşte doqdь.

Bugunler icersinde **sovetlernin VII sjezdi** toplana. Biz respulikamьznьn emekdar qadьn qьzlarьna vizim vyjyk vatanьmьz haqqьnda, vyjyk sovet sotsialistik respulikalar sojuzь haqqьnda, sovetlernin vajraqь altьnda jaşaqan memleketimiznin jenişleri haqqьnda ajtmaq istejmiz.

* * *

Bizim sojuzьmьz jer şarьnьn $^1/_6$ pajьnь—21272000 kvadrat kilometrlik vir territorijanь qapatqan pek valavan vir devlettir.

SSSR өzinin qapatqan mejdanlьqьnen—dynjada ekinçi devlet sajьla: vyjyklikce ogde—Britanija imperiasь (Anglija) tura.

SSSR-nin pajtaxtь—**Moskva** şeheridir, onda 4000.000 ehali jaşaj.

Sovetler memleketinde hakimijetnin en jyksek organь—sovetler vytyn sojuz sjezdidir. Sjezdler arasьnda ise en jyksek organ—Mekezij içra komiteti sajьla.

Merkezij içra komitetinin vaşьnda, her vir sojuz respuvilkasьndan virer dane olmaq yzre—7 reis vuluna.

Merkezij içra komitetinin reisleri: **M. I. Kalinin, G. I. Petrovskij, A. G. Cervjakov, Musavekov Gazanfar, Xoçajev Fejzulla, Ajtakov Nedervaj, Raximvajev arqadaşlardьr.**

* * *

SSSR nasьl devletlernen sьnьrdaştьr?

Kun tuvuşta—Japonja.

Kun vatьşda — Finlandija, Estonija, Latvija, Pol'şa, Rumynija.

ESPUBLIKALAR SOJUZI

Qьblada — Turkije, Persija, Afqanstan, Mangolija, Tuvin xalq respublikasь, Qьtaj.

Sovetler sojuzь territorijasьnda 159 tyrly millet jaşaj. SSSR-de jaşaqan ehalinin umumij sajьsь 1933 senesi hisabьnen 168 000 000-ni teşkil ete. Ehalisinin miqdarь boyьnça bizden ogde jalьnьz Britanija (kolonijalarьnen barabar Anglija) ve Qьtaj tura.

Bizim memleketimiznin maddij vazijetinin ejiliginin өsymini memleketimizde ehalinin өsyminde kormek mumkun:

1920 senesi bizim memleketimizde 131 500 000 adam bar edi. 1926 senesi bizim memlekemizde 147 000 000 adam bar edi. 1933 senesi ise bizim memleketimizde 168 000 000 adam bar edi.

Bizim memleketimiz — SSSR pek byjyk miqdarda tabiij bajlьqlarqa maliktir.

Bizde pek coq miqdarda tavlar, torf, komur, neft, maden rudalarь, altun, kumuş ve saire bar. **Bizim memleketimiz өzinin neft ve torf zapasьnen dunjada birinçi jerni qapata.** Bu bajlьqlarnьn coqьsь evelde hicte işlenmej edi. Car rusijesi vaqtьnda bizim memlekitimiz pek artta edi. Xalq xozajstvasьnьn esas pьtaqь koj xozajstvasь edi. Koj xozajstvasьnьn esas iş aletleri aqac sabanlar, oraq ve qol calqьlarь edi.

Birinçi ve ekinçi beş jьllьq seneleri icersinde bizim memleketimizde jalьnьz byjyk zavodlar degil, quvetli metallurgija ve maşina japьçьlьqь zavodlarьnen byjyk şeherler de өsyp cьqtьlar. Bu şeherler, bu zavodlar jedi respublikanьn her hangi birinde olsa olsьn, oralarda, tabiij bajlьq coqraqlarь bulunqan rajonlarda qurulalar.

Yc sene zarfьnda bizde 43 dane janь şeher өsyp cьqtь: 700 dane edi, 743 dane oldь.

Maşina japьçьlьqь өsymini kostergen bir qac raqam: 1924 senesi bizim memleketimizde **2500** traktor bar edi, 1934 senesi kuzinde ise bizde artьq **281 000** traktor calьşa. Bizim zavodlarьmьz senede **90 000** traktor cьqara.

Avtomobil zavodlarьmьž 1934 senesinin 10 ajь icersinde **57517** maşina cьqardьlar.

Bizim memleketimiz cojun irityv boyьnça dynjada birinçi jerni qapata: her sutkada 30 bin tonna cojun iritemiz.

***

Sovetler memleketinde her fabrikanьn, her zavodnьn qurulьşь, her bir maşinanьn japьlьşь işcilernin, emegini jengilleştirmek icyn, bytyn emekdarlarnьn—işci ve emekdar qadьnlarnьn jaşajьşlarьnь jaxşьlaştьrmaq icyn fajdalanьla.

Jalьnьz bizim sovetler memleketinde 7 saatlik işci kuni jaşaj.

Jalьnьz sovetler memleketinde calьşqan qadьnlar bala doqurmazdan evel ve doqurqan son ekişer aj rahatlьq vaqtь alalar.

Emekdarlarnьn maddij vazijetleri jьl sajьn daha zijade jaxşьlaşa.

Sovetler sojuzь emekdar ehalinin jaş nesili xususьnda da coq qajqьra.

Sovetler sojuzьnda umumij meçburij tahsil өmyrge kecirildi. Memleketimizde 25 000 000 bala mektep partalarьnda oqumaqtadьr.

Emekdar ehalinin oqur-jazarlьqь turmadan arta. Eger de revolytsijadan evel ehalinin jalьnьz 22%-i oqur-jazar olqan olsa, şimdi 90%-ten zijadesi oqur-jazardьr.

***

Byjyk proletar devleti mьna bөjle jaşaj!

Onь bizim qahraman qьzьl ordumьz ve qьzьl flotьmьz qorcalaj.

Sovet sojuzьnьn bytyn işleri, başьnda dynja proletarijatьnьn vozdь **Stalin** arqadaş bulunqan Lenin partijasь jolbaşçьlьqь altьnda alьnьp barьla.

Bytyn sojuz kommunist (bol'şevikler) partijasьnьn sьralarьnda partijanьn XVII sijezdine doqru **2 807 786** adam bar edi.

Partijanьn bojevoj jardьmçьsь olqan Lenin komsomolьnьn sьralarь da turmadan өse. 1934 senesi ijyl 1-de onьn sьralarьnda **4 000 000** adam bar edi.

***

Bizim vatanьmьz haqqьnda qajet qьsqa ajtqanda malymatlar bөjleçedir.

Sovetler sojuzь proletarlarь Lenin-Stalinnin bajraqь altьnda ileride daha byjyk jenişler elde eteçektir.

A. D.

1905 senesi revolytsijasьnьn 30 jьllьqь

Rusijede 1905 senesi byjyk tarixij ehmijetke malik vaqia oldь. Bu vaqia Rusije proletariatьnьn car hukumetine qarşь isjan japmasь edi. Vaqia janvar 9-da Peterbugta Putilov zavodьnda işcilernin stackasьnen başladь. Işciler car hukumetinden özlerinin maddij vazijetlerinin jaxşьrtьlmasьnь, 8 saatlik iş kuni ömyrge kecirilmesini ve zavodtan cьqarьlqan işcilernin zavodqa alьnmalarьnь talap ettiler. Bu talapqa başqa zavod işcileri de qoşularaq 140 bin qadar adam oldьlar. Gapon olarqa carqa riçanen qavqasьz muraçaatta bulunmaqnь teklif etti.

Işcilernin muraçaatlarьnda şöjle denile edi:

„Biz Peterburg şeherinin işcileri bizim qadьnlarьmьz, balalarьmьz, jardьmsьz qalqan qart tuvqanlarьmьz haqiqat ve qorcalanuv qьdьrьp sana keldik, Padişa. Biz joqsuzlaştьq, bizge zulum eteler, bizge koterilmez emek jyklejler, bizni xorlajlar, bizni adam jerine sajmajlar, savьrьmьz tykendi, bizim icyn dajanьlmaz eskençelerni devam ettirmekten ise ol'mek daha jaxşь olqan moment keldi".

Bunьnnen, Peterburg işcileri xaclar ve car portretlerinen, özlerini zulum etiçilerden qorcalanmalarьnь riça etmek icyn Qьşlьq sarajqa doqru kettiler. Qorcalav ve jardьm jerine, ekinçi Nikolaj olarnь qurşunqa tutuvnen qarşь aldь. Binlernen işciler ve balalar car çelladlarьnьn synguleri ve qurşunlarь astьnda ol'diler. Işte 9 janvar „Qanlь bazar" kuninin jekunleri böjle edi. L'akin bu vaqianьn qajet byjyk ehmijeti oldь.

Lenin bu vaqia haqqьnda şöjle jazdь:

„Ebet, ders byjyk edi... Işci sьnьfь grajdan çenkinin byjyk dersini aldь; proletariatnь revolytsion terbije etyv işi bir kun zarfьnda ilerige doqru öjle bir adьm attь ki, adij renksiz ve miskin jaşavda o, öjle bir adьmnь ajlar ve seneler zarfьnda atamaz edi".

Işci massalarь Leninnin tap revolytsijadan evel carnь revolytsion kureşnen devirmek kerek degen sözlerine, bol'şeviklernin haqlь olqanlarьna, özlerinin qanlь teçribelerinde qandьlar. Bundan son bol'şeviklernin tesirleri qajet byjyk dereçede işciler arasьnda ösmege başladь. Bol'şeviklernin jolbaşcьlьqlarь altьnda revolytsija ileri inkişaf etti.

9 janvar vaqiasьndan sonra revolytsion hareketler memleketnin her jerinde alevlenmege başladь. Janvar 11-de stackalar Merkezij sanajь rajonlarnь, Volga bojьnь, Litvanь, Ukrainanь, Kavkaznь ve ilaxireni qaplap aldь. Bu hareketlernin tesiri soldatlar ve matroslar arasьnda da çajradь, kojlyler ve ezilgen milletlernin emekdar kutleleri arasьnda hareketler arttь ve kenişledi.

Bol'şevik partijasьnьn jolbaşcьlьqь astьnda başlaqan demonstratsijalar, stackalar sila'lь isjanlarqa qadar ösyp cьqtь ve bu Samoderjavijaqa qarşь sijasij kureşnin en kucli silasь olqan edi.

1905 senesinde Qara deniz flotьnda „Potjomkin" bronenosetsьnda da isjan alevlendi.

Revolytsion hareketnin en jyksek bir dereçesi 1905 senesi Moskvada Dekabr sil'alь isjanь edi. Memleketnin byjyk şeherlerinde işci deputatlar sovetleri mejdanqa keldi. Bu sovetler sil'alь isjannьn organlarь ediler.

Dekabr sil'alь isjanьndan sonra revolytsion hareketler eksile başladь. Cynki işci sьnьfьnьn quvetleri monarxijaqa qarşь qatij darbe endirmek icyn jeterliksiz edi. Kojlyler jeterlik dereçede aktiv ve teşkilatlь surette kureşmedi. Car ordusь ve flot umumijetnen çarizmnin tarafьnda qaldьlar, revolytsion quvetler Leninnin ajtqanь kibi sallanmaqta olqan askerler yzerine aktiv beçerikli huçum etiçi kureş icyn fajdalanьlmadьlar.

1905 senesi revolytsijasь muvaqqat jenildi. Bu kureş işcilernin ve kojlylernin samoderjavijaqa qarşь ilk olaraq hal' etiçi kureşleri edi. Işci sьnьfьnьn cьqьşlarь jeterlik dereçede teşkilatlь degil ediler. Qarbij Avropa burjuazijasь car hukumetine revolytsijaqa qarşь kureşte jardьm etmesi ve askerler arasьnda jeterlik iş japьlmamasь—bular revolytsijanьn jenilişinin sebebleri edi. Menşevikler, 1905 senesi revolytsijasь vaqtьnda işcilernin ve kojlylernin qatij kureşini her adьmda canalattьlar.

Her ne qadar 1905 senesi revolytsijasь jenilse de, onьn ehmijeti qajet byjyktir:

Birinçisi, Rusijede proletariat bytyn dynja işci hareketlerinin tarixьnda ilki olaraq burjuazji-demokratik revolytsijada gegemon olaraq cьqtь. Ekinçisi, proletariat kojlylerinin en keniş kutlelerine jolbaşcьlьq etti. Ycynçisi, 1905 senesi, ezilgen milletler emekdarlarьnьn car ve burjuazija zulmьndan qurtьlmalarь, ançaq proletariatnьn jolbaşcьlьqь altьnda mumkun olaçaqьnь coq milletler emekdarlarьna kosterdi. Dördinçisi, ançaq pişkinleşken ve qavijleşken bol'şevik partijasь—proletariatnьn birden bir revolytsion partijasь olqanьnь ve proletariatnьn öz diktaturasь oqrьnda muvafaqijetli kureşini ançaq bu partija temin etip olaçaqьnь revolytsija kosterdi. Beşinçisi, revolytsija, es-erler ve menşevik partijalarьnьn opportunistik burjuazija qujruqlarь

olqanlarьnь ve onlarnьn xijanetlik rol'lerinin ystini acьp mejdanqa cьqardь. Altьnçьsь, partijaqa ve işci sьnьfьna Leninnin kostergeni kibi 1950 senesi dekabr kureşi harbij texnikanьn ve harbij teşkilatnьn zamanьmьzdaki şaraitьnda silalь isjannьn jenip olaçaqьnь isbat etti.

1950 senesi revolytsijasьnьn bejenlxalq tarixij ehmijeti de qajet byjyktir. O kolonial' xalqlarnьn millij-azatlьq kureşinde janь bir epoxa actь. O jyz millionlarça kolonial' esirlerni revolytsion kureşke cekti. 1905 senesi revolytsijasь, Turkijede (1908 senesi), Iranda (1909 senesi), Qьtajada (1911 senesi) olqan revolytsijalarqa pek byjyk tesir japtь.

Rusijedeki revolytsijanьn tesiri qarbdaki proletariatnь Avstrijada oktabr stackasьna, demonstratsijalarqa umumij sajlav haqqьnь qazanuvqa doqru alьp bardь.

Qara deniz „Potjomkin" isjanьndan son Germanija flotьnda da isjan mejdanqa keldi. Bulgarija ve Anglija proletariatь eksploatatorlarqa qarşь kutlevij stackalarьnь inkişaf ettirdi.

1905 senesi revolytsijasь bir taraftan dynja burzuazijasьnь carizmnen baqlamaqa jardьm etse de, diger taraftan o Rusije proletariatьnьn etrafьnda qarb proletarijatьnь ve şarqnьn ezilgen xalqlarьnь daha zijade sьqь olaraq birleştirdi.

Nihajet, 1905 senesi revolytsijasь 1917 senesi oktabrde sotsialistik revolytsijanьn jenmesi icyn de hal etiçi ehmijetke malik edi. **„1905 senesi generalnij repetitsijasь olmaqan olsa, 1917 senesi Oktabr revolytsijasьnьn jenmesi mumkun olmaz edi"—(Lenin).**

Işte 1905 senesi revolytsijasьnьn jekunleri bejle edi.

Bu qajet byjyk teçribeler bizim memleketimiznin işci kojlylerinin ve bytyn dynja emekdarlarьnьn en qijmetli qazanclarьnь elde etmege jardьm etti. 1917 senesi oktabrde proletariat başьnda byjyk **Lenin-Stalin** olqan kommunist partijasьnьn jolbaşcьlьqь altьnda 1905 senesi revolytsijasьnьn derslerinden fajdalanьp, Russijede pomeşcik, kapitalistler hakimijetini devirip, proletar diktaturasьnь mejdanqa ketirdi.

Bugun memleketimiz 1905 senesi revolytsijasьnьn 30 jьlьqьnь sotsijalistik çemijetnin byjyk muvafaqijetlerinen qajd etmektedir.

Stalin arqadaş partijanьn XVII sijezdinde elde etilgen bu muvafaqijetlerni şu sozlernen anlattь: **„SSSR bu devir icerisinde, oz ystinden keri qaluv ve orta asьr qijafetini koterip ataraq tamьrdan başqa bir qijafetke kirdi. O, agrar memleketten industrial' memleket oldь. O, ufaq koj xozajstvasь memleketinden, kollektiv iri mexanizeleştirilgen koj xozajstvasь memleketi oldь. O, qaranlьq, çahil ve medenijetsiz memleketten, SSSR milletlerinin tillerinde calьşqan jyksek, orta ve aşaqь dereçe mekteplernin qajet byjyk aqьnen qaplanьp alьnqan, oqur-jazar ve medenij memleket oldь—daha doqrusь, olmaqtadьr".**

SSSR-nin bytyn diger millij respublikalarьnen bir sьrada, Qrьm respublikasь da turmadan osmekte. Qrьm respublikasь, koj xozajstvasь inkişafьndaki belli muvafaqijetleri icyn 1934 senesi en byjyk sotsialistik mukafatьnen—Lenin ordeninen mukafatlandь.

Bytyn bu jenişlernin sebebi—SSSR-nin Lenin partijasь jolbaşcьlьqь altьnda, partijamьznьn ve bytyn dynja işci sьnьfьnьn byjyk vozdь olqan—**Stalin** arqadaşnьn jolbaşcьlьqь altьnda inkişaf etmesinde, partijanьn sotsializm oqrьnda sьnfij duşmanqa qarşь kureşte oz etrafьnda millionlarnen emekdarlarnь sьqь surette birleştire bilmesinde, kutlelernin emek entuziazmlarьnьn ve jaratьçьlьq initsiativalarьnьn gigant surette jykselyvini teşkilatlandьra bilmesindedir, ki bular ozinin parlaq ifadesini sotsialist jarьşь ve udarniklikning kucli inkişafьnda taptьlar. SSSR sotsializm japьçьlьqьnьn jeniçi jolьnda adьmlaj, ekinçi beşjьllьqnь muvafaqijetli surette eda etmege ve sьnьfsьz sotsialistik çemijetnin qalebesine doqru ketmektedir.

SSSR-de proletariat 1905 senesi revolytsijasьnьn 30 jьlьqьnь işte bu kibi tarixij muvafaqijetlernen otkermektedir.

Abitova.

SKARLATINA

Bir sıra xastalıqlar bardır ki, olar esli adamlarda ja hicte korynmez, jaxut korynse de pek sirek olurlar. Bu soj xastalıqlarnen en coq balalar xastalanırlar. Onın icyn bu soj xastalıqlar **„bala xastalıqları“** adınen bellidirler.

Bu xastalıqlar arasında **skarlatina** muhim bir jer qapatmaqtadır.

Skarlatina pek eski bir xastalıqdır. Coq eski zamanlardan beri bu xastalıqnın balalarda koryngenini ve vaqıt-vaqıt pek coq ölymlerge sebep olqanını bizge meditsina tarixı xaber bermektedir. L'akin, skarlatina her ne qadar eski bir xastalıq olsa da, bugunge qadar onın sebepçisi olqan mikrob keregi kibi tapılmadı. Belli olqanı yzre, her bir juqunclı xastalıqnın özine maxsus bir soj mikrobı bardır. Skarlatinanın mikrobı her ne qadar daha tapılmasa da, onın tomalaq bir şekilde olqanı ve insannın **nefes jollarından** kirgeni bellenilmektedir. Skarlatina en zijade kuz ve qış ajlarında korylir. Mektep, kino, teatr kibi xalqnın coq toplanqan jerleri xastalıqnın daqılması icyn en kelişikli bir şarttır. Skarlatina mikrobları bir adamdan digerine doqrudan doqru (aqsırqanda, oksyrgende) kece bilgeni kibi, xastanın urbasından, jyzbezinden, javlıqından daxi kece bilir. Skarlatina en zijade 1—10 jaşına qadar olqan balalarda kerynir. Faqat, qucaq balalarında da skarlatina o qadar sirek koryngen bir şej degildir. Bala ne qadar jaş olsa, xastalıq ta o qadar kuc kecer. Şöjleki, byjyk jaşında olqan balalardan skarlatina 100 de 2—3 bala ölgeni halda, qucaq balalarından her 3—4 baladan 1 danesi öler.

Skarlatina mikroblarının vçudqa kiriş jolları icinde en birinçi jer **aqızdır**. Her tyrly juqunclı xastalıqnın mikrobı insan vçudına kirgenden son xastalıq başlaqanqa qadar aradan 1—2 hafta qadar bir vaqıt kecer; buna xastalıqnın gizli devri derler. Skarlatinanın gizli devri oldıqca qısqadır; o 3—4 kun qadar devam eter. Işte böjle bir qısqa muddetli gizli devirden sonra xastalıq başlar. Skarlatinada, diger juqunclı xastalıqlarda olqanı kibi, xastalıqnın ilk alametleri olmaz, o **apansızdan** başlar. Şimdige qadar hic bir şejden şikajetlenmegen balanın birden-birge boqazı, başı aqırmaqa başlar; sıçaqı 39—40 gradusqa cıqar; xasta bir qac kereler qusar. Xastalıqnın ekinçi kuni xastanın bytyn vçudında inçe, qızıl bir tokinti pejda olır. Tokinti ilkide xastanın bojnında, arqasında, koksinde korylir ve sonra bytyn vçudqa çajrar. Tokinti acıq qızıl tyste olqanından bytyn vçud işlenilmegen baqır tysini xatırlatır. Tokinti jalınız dudaq janlarında ve saqalda olmaz; onın icyn qızıl bir tyste olqan xastanın jyzinde bejaz bir yc koşe kozge carpar. Işte xastalıqnın ilk kunleri böjleçe devam eter. Bu zamanda xastanın özi de aqırlaşır. Maddesi qacar, başı coq aqırır, ici qatar, tili bem-bejaz öliklernen qaplanır; bazan esini qajıp eter; sandıraqlamaqa başlar.

Bytyn bu hallar 4—5 kun qadar devam etken son xastalıq javaş-javaş jengilleşmege başlar: tokinti aqarır, baş aqırları azlaşır, sandıraqlav toqtar; xastanın maddesi kele başlar. Pejda olqanınıń 5—6-nçı kuni tokinti artıq qajıp olır ve xastanın terisi qavuqlap tyşmege başlar. Teri en zijade el ve ajaqlarda tyşer. Bazan xasta özi bytyn bir avucnın jaxut tavanın terisini kocirip alır. Teri tyşyp bitken son bir qac kunlerden xasta artıq bysbytyn esini toplar ve jaxşılaşır. Bu suretnen skarlatinanın başlanqıc ve kitişatı eki hafta qadar bir vaqıt devam eter. L'akin, skarlatina coq aqır bir xastalıq olqanından, bir coq kereler xastanın vçudında tyrly **netiçeler** qaldırır.

Skarlatinanın netiçeleri icinde ilki nevbette kozge carpqanlarından birisi—xastanın **boqazıdır**. Xastalıqnın ilki kunlerinde başlaqan boqaz aqırları kettikce artar; boqaznın ici qızarır; tanlajda ve ufaq tilciknin janlarında sarılı-kokli öliker pejda olur. Xastanın aşaması-icmesi, hatta nefes almasa kucleşir. Boqaznen beraber xastanın **bojun bezleri** de xastalanırlar. Bezler ise, irinleşir ve biraz vaqıttan son teşilip aqmaqa başlarlar. L'akin şişken ve irinleşken bojun bezleri her vaqıt özliginden teşilmezler; o zaman olarnı operatsija japmaq kerek olur.

Skarlatinanın aqır netiçelerinden birisi de—xastanın **qulaqlarında** korylir. Xastanın aqızı ve boqazı icinde bulunqan coqtan coq irin doqurıçı mikroblar aqız icinden qulaq icine kecer ve onı xastalandırır. Qulaqnın xastalanmasa xastalıqnın sonında korylir. Sıçaqı tyşe başlaqan ve biraz esini toplaqan xastanın halı janı baştan bir daha fenalaşmaqa başlar: sıçaq birden birge koterilir, baş ve qulaq aqrıları başlar. 5—6 kunlik irinlevden son qulaq teşilir ve qanle qarışıp irin tışarı aqmaqa başlar. Qulaqı teşilip aqa başlaqan son xasta özi bir az rahatlanır; sıçaqı tyşer ve özini guzel duja başlar. Eger qulaq öz-özliginden teşilse netiçesi o qadar qorquncli olmaz. Jalınız qulaqta bir az tınıqlıq qalır. Faqat bazı kereler, qulaq

içinde toplanqan irin tьşarь cьqmajьp, qulaqtan mijge aqar. Işte bu coq qorqunclь bir haldьr. Xastanьn miji irinlemege başlar; sьçaq pek zijade koterilir; kucli baş aqrьlarь, qusmaqlar, essizlikler başlar ve xasta bir daha özine kelmeden öler.

Skarlatinanьn en aqьr netiçelerinden birisi de—xastanьn **bujreklerinde** korylir. İnsan vçudьnda syzguc vazifesini korgen byjrekler pek nazik qurulьşqa malik olqan birer organlardьr. Vçudьmьzdan sidik şeklinde cьqqan bytyn kereksiz maddeler byjreklerden kecerler. Skarlatina xastasьnьn sidiginde bu xastalьqnьn mikroblarь olqanь şybhesizdir. Tek zeherli olqan skarlatina mikroblarь nazik qurulьşь olqan bujreklerge tesir ete ve olarnь xastalandьralar. Bujreklerniq xastalanmasь xastalьqnьn sonьna doqrь olьr. Keregi kibi esini toplaqan ve artьq töşekten turqan xasta janь baştan bir daha xastalanьr: baş aqьrlarь qajtavlar; betinde, el ve ajaqlarьnda şişikler pejda olur; sidik cьqmasь kucleşir. Bujrekler zijade xarablanqan olsalar sidik cьqmasь hatta tekmil kesilir. Bu zaman xastanьn halь pek fenalaşьr ve açele doktor jardьmь kosterilmejçek olsa xasta sijip olamaqandan zeherlenip öle bilir.

Skarlatina netiçesinde xastanьn **jyreginde** de aqьr denişyvler mejdanqa kelir. Jyreknin ic tarafьnь qaplaqan inçe zar skarlatina mikroblarьnьn keskin zeherleri netiçesinde zararlanьr; jyreknin etleri qalьnlaşьr ve bu suretnen jyrek öz vazifesini japamaz. Xastanьn beti, el ve ajaqlarь şişer, jyrek carpmalarь başlar; xasta kezip, qьvьrdap olamaz; jyreginde keskin aqrьlar dujar. Yelhasьl, rusca „porok serdtsa" degen aqьr ve jyrek xastalьq mejdanqa kelir.

Bu sajьp kecdigimiz netiçelerden qajrь skarlatina çigerlerde, buqumlarda ve daha başqa organlarda da netiçelerni qaldьra bilir. Bytyn bu netiçeler bazь vaqьtlar o qadar kec pejda olurlar ki, bir coq kereler xastanьn başqa bir xastalьqqa tutьlqanь xatirge kele bilir.

Işte bu suretnen biz skarlatinanьn sebepcisi olqan mikrobtan onьn insan vçudьna kiryv jollarьndan, xastalьqnьn başlanqьc ve kitişatьndan ve xastanьn vçudьnda qaldьrqan netiçelerinden bu qadarlьq bahs etken son, biraz da xastalьqnь **baqьp jaxşь etyvnen** (tedavisinden) ve onьn **ogini aluv** jollarьndan (profilaktikasьnen) tanьş olajьq.

Başta bir her skarlatina xastasьnь mutlaq **xasta xanege** jerleştirmek kerektir. Xasta ne qadar jengil olsa bile—skarlatina xastasь hic bir suretnen evde qaldьrьlmamalьdьr. Cynki, evde qaldьrьlqan xasta başta bir xastalьqnьn çajramasь icyn qorqunclь olqanьndan qajrь, özi de keregi kibi baqьlmaz. Xastanьn vçudьnda skarlatinanьn tyrly netiçeleri qalmamasь icyn xastaxanede tyrly tedbirler qullanmaq kerektir. Evde ise bu tedbirlerden bir coqьnь qullanmaq mumkun olmaz.

Skarlatina xastasьnь nasьl baqmaq kerek olqanьndan biz mьnda uzundan-uzaq ajtaçaq degilmiz, cynki, bu—doktorlarqa ait bir şej. Faqat, skarlatinanьn tedavijsi icyn soq zamanlarda qullanьla başlaqan bir usuldan bahs etmek kerektir.

Tif, xolera, cicek ve daha başqa bunlar kibi xastalьqlarnь kecirgen kimselerde bir daha ömyrlerinin sonьna qadar bu soj xastalьqlarnьn korylmegeni her keske bellidir. Bunьn sebebi şundadьr ki, böjle kimselernin vçudlarьnda juquncl bir xastalьqnь kecirgen son, bir daha o xastalьqqa qarşь tura bileçek aksi zeherler mejdanqa kelir. Işte bunьn icyn skarlatinanen xastalanьp turqan bir adamnьn qanь skarlatinanen xastaanqan bir adamqa aşьlanьlaçaq olsa, xastalьq cabik ve jengil kece ve onьn vçudьnda skarlatinanьn juqarьda tarif etip kecdigimiz aqьr netiçeleri sirek qala. L'akin, insan qanь tapmaqnьn bir taqьm kuclykleri olqanьnь koz öginе alьp, doktorlar böjle qannь hajvanlardan almaqnь tyşyngen ve buna muvafaq olqanlar.

Bir qac ajlar bojьnça atnьn vçudьnda skarlatina mikroblarьnьn zeherlerini javaş-javaş jollap atnь alьştьrьrlar. Biraz vaqьtlardan son at bu zeherlerge alьşьr ve olarqa qarşь öz vçudьnda aksi-zeherler (antitoksinler) hazьrlar. Atnьn qanьnь alьr ve onь tьndьrьp **şingen qьsmьnь** (ajranьnь—sьvorotkasьnь) alьrlar. Işte bu—skarlatinaqa qarşь **tedavij sьvorotkasьdьr.** Sьvorotka skarlatina xastalьqьnьn **ilk kunlerinde jollandьqь taqtirde pek guzel netiçeler bere:** xastanьn sьçaqь tyşe, vazijeti jaxşьlaşa, baş aqьrlarь eksile, xasta her taraftan özini jaxşь tyja başlaj. Sьvorotka en guzel xastalьqnьn **birinçi-ekinçi** kunleri tesir ete: **beş-altь kun kecken son sьvorotkanьn tesiri** toqunmaj. Işte bunьn icyn xastalьqnьn mumkun dereçede erte anlaşьlmasь ve xastanьn xastaxanege jerleştirilmesi birinçi şarttьr. Skarlatinanьn tedavisinde son jьllar icinde muvafaqijetnen qullanьlmaqta olqan metod işte bundan ibarettir. L'akin, bu metod ne qadar jaxşь olsa da, o jalьnьz xastalьqnьn olqan son jengil kecmesine jardьm ete; xastalьqnьn olmamasьna, onьn çajramamasьna jardьm etmej. Halbu ki, xastalьq mejdanqa kelmezden evel onьn ogini almaq ondan saqlanmaq hem qolaj, hem de uçuz ve elverişlidir. Bu—**xastalьqlarnьn ogini aluv**: jaxut profilaktika jolьdьr. Zaten, Sovet meditsinasьnьn esas noqtalarьndan birisi de bu joldьr,

Skarlatinanьn ogine kecmek icyn en guzel metod—**aşьdьr.** Skarlatinaqa tutьlmaq ihtimalь olqan bir balaqa belli bir miqdarda ɵldirilgen, jaxut zajьflatьlqan skarlatina mikroblarь, jaki de olarnьn zeherleri jollanьlьr. Bɵjle bir aşьdan sonra balanьn biraz sьçaqь cьqar, başь aqьrьr, ezginlenir. Bir-eki kunden bytyn bu hallar kecer ve balanьn vçudьnda skarlatinaqa qarşь tura bileçek quvetler mejdanqa kelir. Aşьlanqan bala bir daha skarlatinaqa ja **hicte tutьlmaz,** jaxut tutьlsa da, jengil kecirir. Skarlatina aşьsь xasta ve zajьf balalarqa japьlmaz.

Işte skarlatinanьn ogine kecyv doqrьsьnda en ьşanclь jol budьr. Skarlatinanьn ne qadar aqьr bir xastalьq olqanьnь ogrendik. Balalarnьn bu xastalьqqa tutulmamalarь icyn mutlaqa aşlatmalьdьr; bunda qorqьlaçaq hic bir şej joqtьr.

Eger bazь vaqьt bala aşlansa da skarlatinaqa tutula bileçegini, l'akin xastalьqnьn jengil keckenini juqarьda ajtьp kecken edik. Aşlanmaqan balalarda ise xastalьq, şubhesiz, daha sьq korylir.

Eger evde skarlatina pejda olsa ne japmalь, nasьl tedbirler qullanmalьdьr.

Bala apansьzdan xastalansa, boqazь aqьrsa, qussa ve ystinе qьzьl byrtykler tɵkse—bu skarlatina icyn pek şubhelidir. Doktor kelgenge qadar xastanь başqa balalardan **ajьrmalь.** Ajrь odaqa jerleştirmek mumkun olmasa, bir koşege jerleştirip xastanьn ogine bejaz bir carşaf tutmalь; onьn tutqan şejlerinden, jaki janьndaki şejlerinden hic bir şejni avuştьrmamalь. Mumkun olsa xastanь jalьnьz bir adam baqmalь; her kes onьn janьna kirip cьqmamalьdьr.

Doktor xastalьqnьn ne olqanьnь korgeninen balanь haman xasta xanege jollar. Buna hic bir suretle qarşь cьqmamaq ve balanь haman xasta xanege jerleştirmek kerektir. Bu hem xastanьn ɵzi icyn, hem de etraftakiler icyn fajdalьdьr.

Xasta xastaxanege kitken son onьn bulunqan odasь **dezinfektsija** japьlьr (janij oda icindeki mikroblar ɵldirilirler). Dezinfektsijanь maxsus adamlar (dezinfektorlar) japarlar. Kojlerde dezinfektsija japmaq bir az kuc olqanьndan, balanьn odasьnь kirecnen sьlap, jaqьlmasь mumkun olqan şejlerni (ojuncaqlar) jaqmalьdьr. Skarlatina xastasь xastaxanede **5—6 hafta** qalьr. Evge kelgen son bir qac kunler daha otьrьr. Ançaq bundan son çuvunьp, temiz camaşьr ve urba kijip cьqa bilir. **Xastanьn doqmьşlarь hic bir suretnen mektepke, bala baqcasьna, jaslaqa** barmazlar. Olar, xasta xastaxanege ketkenden **eki hafta son** başqa balalarnen qoşьla bilirler.

Eger bazь bir pek muhim **sebepten tolajь** (mesela—kojde, jaxut jaqьndaki kojlerde xastaxane olmasa) skarlatina xastasь evde baqьlaçaq olsa, o halda xastalьqnьn çajramamasь icyn şu tedbirler qullanьlьr: xastanь jalьnьz bir adam baqar; bu adam xastanьn odasьndan pek kerekli vaqьtlarda cьqar. Xastaqa hic bir kimsenin **„xatьr sorap" kelmesine musaide etilmez.** Xastanьn her şeji ajьrьlьr. Savutlarь mikrob ol'diriçi ilaçlarnen çuvulьr ve suvda qajnatьlьr. Xastanьn **tykrik ve balqamьnda, sidik ve pisliklerinde** coqtan coq skarlatina mikroblarь bulunьr. Bu şejlerni hic bir suretnen rast kelgen jerlerge tɵkmek olmaz. Onьn icyn, bu şejlerge başta mikrob **ol'diriçi ilaçlar tokip** (mesela-sulema), son ajaq jolqa tokmelidir. Badije, legen xastanьn ɵzi icyn **ajrь olmalь** ve her kun kulnen qajnatьlmalьdьr.

Xastanьn odasь sьq-sьq havalandьrьlmalьdьr. Temiz hava xastaqa en kerek şejlerden birisidir. Xastanьn suvuqlanmasьndan qorqmaq kerekmej, jalьnьz pençere acьlqanda xasta jaxşь sarьnmalь.

Xastanьn aşь jengil ve beslejiçi olmalь; en guzel aş—tyrly şorbalar ve syttir. Icmek istegeni qadar mumkundir.

Skarlatinanьn vçudnьn tyrly jerlerinde netiçeleri qalmamasь jaki jeñgil kecmesi icyn ajrьça diqqat kerektir.

Qulaqьnьn işlememesi icyn xastanьn aqьzь pek temiz tutulmalьdьr; kunde bir qac kere tili syrtylmeli ve mikrob ol'diriçi ilaçlarnen (mesela, bornaja kislota) aqzь sьq-sьq cajqatьlmalьdьr.

Bujreklerge ajrьça diqqat kerektir. Olarnь xastalьqtan saqlamaq icyn xastanь **eki haftadan evel toşekten tyşyrmemelidir.**

Skarlatina xastasь pek muhim bir sebepten ɵtri evde qaldьrьlmaq kerek olsa, onьn baquvь qьsqadan işte bundan ibarettir.

Bu suretnen biz skarlatinanьn nasьl bir xastalьq olqanьnь, onьn nasьl juqqanьnь, kitişatьnь, vçudda qaldьrqan aqьr netiçelerini, savultuv ve ogini aluv jollarьnь ogrendik.

Keniş emekdar massasь bu xastalьqnьn bytyn çiddijetini anlap, onьnle anlь bir surette kureşeçek olursa, jaş ɵmyrlernin qorqunclь duşmanь olqan skarlatinanьn jenilyvi qolajlaşьr.

Dr. S. U Kurkci.

Redaktsijadan:

Emekdar analьqnь en sьq rast kelgen **bala xastalьqlarьnen** tanьş etmek icyn zurnalьmьznьn bu ve ilerideki numeralarьnda bala xastalьqlarь haqqьnda bir sьra maqaleler bereçekmiz.

BAXT

(Devamь. Başь kecken nomerada)

Tumanlь, sers saba şehernin aralьqlarь, soqaqlarь şuhretsiz ve çansьz koryle edi. Şeher juqlaj.

Karl Marks soqaqьnda, uzundan uzaq arabalar kolonnasь koryle, olar şamata kotereler, sonqь en arttaki arabanьn atlarь zajьf olsalar kerek, cekamaj turmajьp tajьla, tizleri byklene edi. Arabaçь ise sarxuş atlarqa jardьm eteçegi jerde qolьna rast kelgen şejnen olarnь ura ve fena, fena sokune edi.

Ajşe ne japaçaqьnь şaşьrdь. Eki geçeden berli juqusьz kezgen cьrajь aqarqan başь ajlana edi.

Mьndamь eken? Sьq-sьq tөqtaj, kerek olmasada şalьnь doqrьlta, anterini tyzete. Az da olsa koryşmekni kecikdirmek istej edi.

„Toqta!.. azcьq tyşynmek kerek... Bu vaqьtta qajda bararmьz? Belki daha turmajdьr". Onьn başqa bir qadьnnen olqanьnь kөz ogune ketire. Bu arada Reşitnin alьşqanlьqlarьnь, onьn mulajimligini ve bazь vaqьtlar sabadan daroqьn olqanьnь xatьrladь.

Koşeden ajlanqanьnen Asancьq toqtadь.

— Mьna, bu anaj,—tөgeregi demir parmaqlьqnen cevirilgen eki qatlь bejaz evni kosterdi.

Ajşe birden toqtaldь—„Bumь?" qorqusьndan qaltьramaqa başladь. Onьn kozleri qamaştь. Byjyk binanьn byjyk pençereleri ufacьq-ufacьq koryle edi.

Juqlajmь ekenler? Azacьq beklejik.

Ajşe, juqarь anterini kotererek, qarь janьndaki skemle yzerine oturdь. Asancьqta oturdь. Soqaqta adamlar korylmege başladь. Her kesnin qolьnda cemidan jaxudta canta, açele, açele keteler. Bir az sonra juqarьdan—„can, can, can" tramvaj koryldi.

Ajşe artьq nicyn kelgenini tyşynmekni vazkecti. „Ne oldь-oldь, өldirmez ja?" Өz-өzine jyrek berdi. O başqa şejler tyşynmege başladь. Açeva, kecen hafta nicyn mana Kerimeden az emek kyni jazdьlar? Biz ekimiz bir jerde calьştьq, bir qarar iş japtьqta? Reşitke ajtaçaq edim, unutqanьm, barsam mutlaqa ajtьr, doqrultьrьm.

Qapudan ajaq sesleri eşitilmege başladь, cьqalar, qalba. Ajşe aman ajaqqa turdь. Bir daha jyregi ojnamaqa başladь. Sersemsiredi, Asancьqnь da ujantть. Azbar icersine kirdi, qaravul aqajdan Reşit Çepparovnьn nerede oturqanьnь soradь. Siz kim olasьnьz?—Qaravul meraqlandь—Reşitnin sojlarьndan olasьnьzmь?

— Ebet onьn sojlarьndan olamьz,—Ajşe çevap berdi.

— O qardaşьm ekinçi qatta, 42-nçi odada otura. O daha turmajdьr.

— Zarar joq ujantьrmьz. Ekinçi qatqa cьqtьlar. 42-nçi nomeranь qaqtьlar.

Ses bermediler. Bir daha qaqtьlar.

— Kimdir o?—seslendiler.

— Bizmiz, kөjden keldik...

Bir az sonra qapu acьldь. Qart bir anaj qapuqa cьqtь.

— Sizge kim kerek? —Talьq sesnen soradь.

— Reşit Çepparov, o mьnda otьrmajmь?

— O evde joqtьr, kurortqa ketti.

— Kurortqa?

— Elbet kurotqa ketti.

— Onь kormege kelgen edim. Men kojden keldim. Onьn kojdeki apajь olam,—Asancьqnь kostererek, mьna bu da onьn oөlь!

— Şajmь, xoş sefa keldiniz! bujurьnьz, bujurьnьz, qalmaz, o kelir.

*
* *

Aşxana qajet temiz ve nizamlь edi. Pençereler ciceklernen donatьlqan, polьnda ise, barxuttan japьlqan jolcьqlar tөşenilgen. Koşede stol yzerinde altьndaj jьltьraqan, primus ve onьn janьnda cajnik—aşxana temiz ve pak... Sabalьq bir şejler hazьrlaqan olsalar kerek, qoquj.

Qart anaj samovar qojdь. Asancьqnьn tatlь caj icmegeni coq vaqьt olqan edi. O artьq altьnçь stakannь bitirmekte, qart anajnen Ajşenin stakanlarьndaki caj coqtan suvuqan edi.

Ajşe aqlamaqnь vazkecmej, javaş-javaş aqlaj edi.

— ... Ve demleri dedigim kibi, o her kun kelmege başladь—qart Reşitnin o qьznen nasьl tanьş olqanьnь ta'rif ete,—aqşam oldьmь o mьnda jetişir edi. Baştaqь vaqьtlar bir saat, eki saat, oturьp qajtьr edi, son-sonьna daha coq oturmaqa ve daha sonra qonup qalmaqa başladь. Men juqlamaqa jatsam, olar ekisi hep mьrьldaşьp otьra ediler. Çanьm dejim o qadar lafnь qajdan alalar! Өzide barem qadьnqa benzese eken? Şamek. Mьna men sana baqam. Ne icyn seni tali' bөjle baxьtsьz etken? Senin bytyn dylberligin jerinde. O dajmaruşke ise—quruqan qaqac. Hic bir tyrly qadьn alameti joqtьr. Şuna baqmadan Reşitni qandьrdь, aldattь. Reşit ise aldanqanьnь өzi tujmadь. Ana kozcigim, şөjlelikle o maruşke mьnda daimij

olaraq, qonup qalmaqa başladь. Bir kun evi icersinde cьplaq gezgenini kordim, inan çanьm, kozcigim, kemikten qajrь bir şej korylmej edi.

Ajşe doqruldь ve taaççypli bir surette seslendi:

— Nasьl, cьplaq gezemi? Utanmajmь eken?

— Son-sonьna qozucьqьm, o, bysbytyn kocyp keldi. Zenginligi... sajmaqnen bitmejçek. Kuzguli şkafmь istejsin? Rojal'mi istejsin? Komodmь istejsin?—ajtmada ne çanьn istej—hepsi bar. Eki sandьq şьpma tolь eşjasь bar. Өzi uesen, ipek anterlernin birini taşlaj, birini kije. gengin qьzь dejler. Reşitte tyrlendi. Evelsi adij drbalar kijip jyre turqan edi, şimdi ise alla aZqlasьn, ceşit tyrly kijilmegen ştanlar, ipek salstuklar, qьsqasь jaşajlar; gezmege kettiler.

— Reşit jaşajьşьndan razьmь? Ajşe telaşle soradь.

— Reşitmi? Bilmijim, hic bir şej dejamam. Onьn janьnda tavlь, zevqlь koryle. O kettimi— qara bulut, seni aqьldan cьqarmaj.

— Menimi?—Ajşenin jyregine sьçaqlьq urdь. Qart anaj, barmaqlarьnen aqьzьnьn kenarlarьnь silerek „ebet seni" degen kibi başьnь salladь.

— Xatьrlaj, kozcigim, xatьrlaj. Bir kere mana kelgen ve dej: „Qart anaj, kojni saqьndьm, balacьqlarьmnь saqьndьm, ketmek istejim", dej. Ve seni xatьrlajaraq „o adij bir qadьn edi amma, çandan seve edim, onьn ile jaşamaqta jengil edi" degenini өz qulaqьmnen eşittim.

Ajşenin jyregi motor porşinleri kibi urmaqa başladь. Demek, unutmaqan... Aqьlьndan cьqmaj ekenim. Dynjadьr, başьna neler kelip, kecmez. Belki tyşynyr, bir daha dostlaşьrmьz. Men ona bularnьn hepsini baqьşlar edim.

Qart anaj daha, bazь bir şejler şөjledikden sonra, javaştan—„evini kormek istejsinmi?" dedi.

—Nerede?—Ajşe bytyn varlьqьnen soradь.

— Ajdь kettik, kosterejim. Qart anaj, baş javlьqьnь doqrьltaraq qapudan cьqtь; qapunьn fransьz klitini actь, iceri kirdiler.

Vaj anacьqь-ь-mm? Bu ne qadar zenginlik,—Ajşe şaştь. Şaşmamaqta mumkun degi edi, cynki Ajşe bөjle donatьlqan odanь syfte olaraq kormekte edi. Zaten şaşmamaqta mumkun degil, cynki Ajşelernin evlerinde eki kijiznen sekiz jastьqtan qajrь şej joq edi.

Şaşqanьndan qart anajnьn kozine baqtь... Ne dejeçegini şaşьrdь.

— Ana, koresinmi kozcigim, seninki şөjle qutu icersine tyşti... Qart anaj başьnь salladь...

Oda byjyk edi. Pençerelerde barxuttan japьlma perdeler asьlь tura. Mermerden japьlqan umьval'nik. Her jerde şaşьlaçaq kibi temizlik, nizamlьq. Dьvarlarqa kovjorlar asьlqan; byjyk kuzgu, levahlar, portretler...

Ajşenin kozleri qamaştь. O bu evde, bu barlarnьn jaşaqan odalarьnda Reşitnin jaşaqanьna hic inanmaj edi.

— Coq byjyk zenginlik,—başьnь sallajaraq, javaştan ajtьp taşladь.

— Mьna, kozcigim, bularnьn hepsi o qadьnnьn, Reşitnin bir demir krovatь ve yc skemlesinden qajrь bir şeji joqtьr edi, olarnь da cьqarьp attьlar,— qart anaj anlata edi.—Mьna, bu da o qadьn. Baqьnьz!—Jazь stolь yzerindeki fotoresimni alьp berdi.

Ajşe mulajimçe eki qolьnen foto-resimini aldь, jaş qьzcьqqa uşaqan Reşitnin apajьna diqqatnen baqtь... Olar Reşitnen ekisi ediler. Tar omьzlь, iri kozli bu qadьncьq, stol yzerinde çiddij figurasьnь kosterip oturqan Reşidnin omuzlarьna asьlqan taaçypli bir surette, baqqan tura.

Ajşe bularnьn ekisinde bir suquqlьq dujdь. O Reşitni bөjle kostjumda hic kormegen edi. Onьn yzerindeki ytylengen ştan, qattьrma jaqa coq açaipli tura edi.

Ajşe icyn bir şej anlaşьlmaj edi. Nasьl oldь da Reşit saqlam, dylber Ajşeni bөjle saqat, quru şeher quşьna denişe bildi? Açeва, neresini begengen? Egerde dylber, saqlam şej olqan olsa, kenede bir şej demek olmazdь. Ja bu qadьn?.. Ajşe Reşitni açьdь.

— Ja, bu kozlikni de ne japa? Soqurmь joqsa?—qart anajdan soradь.

— Bilmejim, balam... Bir coqlarь onь fason icyn taqalar.

— Ja ajaqlarь, coptajьn—Ajşe javaştan fotoresimni stol yzerine qojdь.

Burada Ajşenin kozine diger kartocka rast keldi.

— Vaj ana-a-am! Baqsanda buna!

Bu olarnьn ilki evlenmelerinden eki sene sonra, Aqmesçidke xasta—xanege bardьqlarь zaman cьqartqan kartockalarь edi. Ajşenin kozi ogune bytyn kecmiş vaqialar keldi.

— Bu bizmiz, qartanaj.

— Bilem, bilem kozcigim. O maqa sөjlegenedi.

Ajşe aqlamaqa başladь.

— Jeter, jeter, aqlamaqnen iş bitmez.

— Oqlьm... Sen ne işlep oturasьn? — javaştan Asancьqnьn kozlerinden өpti.

— Kit, toqunma mana, keri cevirildi.

— „Tьpqь babasь olaçaq"—Ajşe javaştan tьşqa cьqtь.

Sadadin

VKP(b) Qrьm Oblast Komiteti Organь. Neşr etken: Qrьm devlet neşrijatь.

„QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA“

IŞCI KӨJLI QADЬNLARЬ AJLЬQ ŻURNALЬNA

1935 SENESI

ICYN ABUNA QABULЬNA BAŞLANDЬ

ABUNA FIJATЬ:

Jьllьqь. . . .	4 r. 80 k.
6 ajlьqь . . .	2 r. 40 k.
3 ajlьqь . . .	1 r. 20 k.
Nusxasь . . .	— r. 40 k.

DIQQAT!

Żurnalqa abuna her pocta şu'besinde, sojuz-pecat rajon şu'besinde, pocta agentliklerinde, kiosklarda, şeher ve kojde pocta taşьjьçьlarda, içtьmaьj vekillerde jazьlmaq mumkun.

1935 senesi icyn toqtavsьz żurnal ala bilmek icyn abuna jazьluvnь birinçi kvartalda jolьna qojuŋьz! Vaqtьnda jazьl, toqtavsьz aluvnь temin etiŋiz!

Żurnalьmьzь almaqan, oqumaqan hic bir işci, kolxoznik ve emekdar qadьn, qьz qalmamalьdьr!

Redaktorь: redaktorlьq hejeti.

Redaktorlьq heti azalarь:
Bekirova R., Çavtөbeli Z., Baqqal A.

г. Симферополь. ФЗУ „КПТ“ Уполкрымлито „А“ № 49, Заказ № 56 Тираж 1300

Fijatь—40 kap.

„QADЬNLЬQ
Sotsializm jolьnda"

ƵURNALЬ ■ OK VKP(в) ORGANЬ—NEŞIR ETKEN: QRЬM DEVLET NEŞRIJATЬ

„QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA!" Qrьmda maxsus emekdar qadьnlьq edeвijatь olaraq mejdanoqa kelgen ilk вol'şevik ƶurnalьdьr.
Her işci-kolxozçь qadьn, her вir aktif qadьn onьn oqujьçьsь ve jazьçьsь olmalьdьr.

„QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA!" Işci-kolxozçь qadьnlarnьn sijasij, umumij, texnikij вilgilerini artdьraçaq, olaroqa өz fikir ve anlarьnь artdьrmaoqa jardьm eteçek jaqьn вir arqadaşdьr.

„QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA"

ƵURNALЬ AJDA BIR KERRE CЬQADЬR

ƵURNALOQA ABUNE JAZЬLUV OQAJET QOLAJ

Her pocta şu'вesinde, her gazeta ve mektyp pocta darqatьçьlarь tarafьndan ƶurnaloqa aвune qaвul olunur.

HER SELSOVET, KOLXOZ IDARESI, KOOPERATIFLER ƵURNALNЬN DARQATЬLMASЬNA AMELIJ JARDЬM KOSTERMEKNI BORÇ EDILMELILER.

ABUNE JAZЬLUV FIJATЬ:
Jьllьoqь—4 r. 80 k., ■ 6 ajlьoqь—2 r. 40 k., ■ 3 ajlьoqь—1 r. 20 kap. ■ nusxasь—40 kap.

Ц. 1935 г.
Акт № 28
Вкладн. л.

Adres: Aqmesçit, Qrьm devlet neşrijatь „QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA" ƶurnalь idaresi.